

**Editörler: Yakup oştu
& Macid Yılmaz**

**İlahiyat Fakültesi Yabancı Dil Hazırlık
Programı**

Sorunlar ve Öneriler

Türke Özel Seri

Imprint

Any brand names and product names mentioned in this book are subject to trademark, brand or patent protection and are trademarks or registered trademarks of their respective holders. The use of brand names, product names, common names, trade names, product descriptions etc. even without a particular marking in this work is in no way to be construed to mean that such names may be regarded as unrestricted in respect of trademark and brand protection legislation and could thus be used by anyone.

Cover image: www.ingimage.com

Publisher:

LAP LAMBERT Academic Publishing

is a trademark of

International Book Market Service Ltd., member of OmniScriptum Publishing Group

17 Meldrum Street, Beau Bassin 71504, Mauritius

Printed at: see last page

ISBN: 978-620-2-81571-0

Copyright © Editörler: Yakup Çoştu, & Macid Yılmaz

Copyright © 2020 International Book Market Service Ltd., member of OmniScriptum Publishing Group

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
YABANCI DİL HAZIRLIK
PROGRAMI
(Sorunlar ve Öneriler)

Editörler

Yakup Çoştu ve Macid Yılmaz

LAP LAMBERT Academic Publishing

2020

ÖNSÖZ

Günümüzde ülkeler gelişmişlik düzeylerini artırdıkça vatandaşlarının bu gelişmişlikten payını yeterince alması için eğitim imkanlarını daha yaygın ve ulaşılabilir hale getirmeye çabalamaktadırlar. Bireysel ve sosyal ihtiyaçlar, hızlı teknolojik gelişmeler, siyasi ve ekonomik eğilimler dikkate alındığında vatandaşların eğitimden çok yönlü yararlanmaları ve ülkelerinin kalkınmasına destek olmaları gerekmektedir. Çok yönlü bir kavram olan kalkınmada genelde eğitimin ve özelde de yabancı dil eğitiminin vazgeçilmez bir yeri vardır. Güncel ihtiyaçlar ve gelişmeler çerçevesinde yabancı dil öğrenimi dünyada olduğu gibi ülkemizde de sık tartışılan bir konudur.

Türkiye’de son iki yüzyıldan beri yabancı dil eğitimi konusunda çabalar sarf edilmiş, zaman içinde uygulanan farklı eğitim politikalarının etkisiyle yenilikler yapılmaya çalışılmıştır. Elbette bu çabalar sonucunda bazı başarılar elde edilse de bugün hala ilköğretimden başlayıp yükseköğretim süresince devam eden yabancı dil öğretiminde sistemin ve öğrencilerin ciddi sorunlarla yüz yüze kaldıkları herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir.

Bilgi toplumunda üniversiteler; öğrencileri çok yönlü yetiştirmek, bilgiye ulaşmak ve bu bilgileri etkin olarak kullanma becerilerini geliştirmek suretiyle birey ve toplumun çok yönlü ihtiyaçlarını karşılama konusunda önemli sorumluluklar üstlenmektedirler. Bu sorumluluklar çerçevesinde Türk Eğitim sistemi, genel eğitim içerisinde yabancı dil eğitimini bir zorunluluk olarak görmektedir. Türkiye’de okul öncesinden üniversite eğitimine kadar tüm eğitim kurum ve aşamalarında yabancı dil öğretimi üzerinde önemle durulmakta ve farklı program uygulamaları ile öğrencilerin başarıya ulaşması için farklı yollar aranmaktadır.

Yakın geçmişe baktığımızda Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne kadar, yabancı dil eğitiminin Türk eğitim tarihinin en önemli konularından biri olduğu görülür. Bu kapsamda yabancı dil eğitimi program geliştirme çalışmalarının özellikle 1990’lı yıllardan itibaren sistemli bir biçimde

yürütülmesi konusunda önemli gelişmeler kaydedildiği bilinmektedir. Bu gelişmeler çerçevesinde Türkiye etkin ve nitelikli bir yabancı dil eğitimi sağlamak amacıyla, yabancı dil eğitimi politikaları ve buna bağlı olarak da müfredat programları geliştirmeye çabalamaktadır. Bu programlarının genel olarak başarılı olabilmesi için paydaşlarla birlikte müfredatların da devamlı gelişim içerisinde olmalarını gerektirmektedir.

Yükseköğretime gelince, yabancı dil öğretiminin önemini fark eden YÖK, üniversitelerdeki yabancı dil eğitimlerini yaygınlaştırmış ve bazı üniversitelerin bünyesinde yer alan bir kısım fakültelerinde yabancı dil ile öğretim esas alınmıştır. Türkiye’de yükseköğretimde yabancı dil eğitimi genelde ağırlıklı olarak İngilizce yapılmaktadır. İngilizcenin yanı sıra üniversiteler Arapça, Almanca, Fransızca, Rusça vb. diğer dillerin öğrenilmesi konusunda da eğitim vermektedirler.

Ancak sayıları azımsanamayacak düzeyde olan İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinde ise İngilizcenin yanı sıra Arapça eğitimi, İlahiyat eğitimi içinde önemli bir yer teşkil etmektedir. Kuran ve Hadis dili olan Arapça, İslam İlahiyat geleneğinin kültürel mirası içerisinde yer alan klasik kaynakların neredeyse tamamının dili olduğu için farklı bir yere sahiptir. Dolayısıyla İlahiyat ve İslami İlimler fakültelerinin hedeflerine ulaşmadaki başarısı çoğu zaman Arapça eğitimlerindeki başarılarıyla doğru orantılı olduğu düşünülebilir.

Genel olarak yabancı dil eğitiminde olduğu gibi Arapça eğitimi de çok boyutlu ele alınabilecek süreçler içerir. Bu süreçte müfredat programı, öğreticilerin tecrübesi, öğrencinin yabancı dile karşı ilgi ve beklenti düzeyi, kullanılan yöntem, teknik ve öğretim materyalleri, eğitim yapılan fiziksel ve psikolojik ortam başarıyı etkileyen ana unsurlar olarak değerlendirilebilir.

Yükseköğretim kurumu olarak 1982 yılında kanun hükmündeki kararnameyle kurulan İlahiyat fakülteleri müfredatında, yabancı dil olarak İngilizcenin yanı sıra Arapça da zorunlu dersler içerisinde yer almaktadır. Büyük çoğunda Arapça hazırlık sınıfları olan bu fakülteler, hazırlığı başarıyla tamamlayan öğrencilerine 4 yıllık lisans eğitimi vermektedir. İlahiyat lisans eğitimi süresinde verilen her iki yabancı dil, mesleki yeterlilikler açısından büyük önem arz etmekle beraber, özellikle Arap Dili ve Belağatı ayrı bir öneme sahiptir. Öyle ki müfredatlar arasında farklılık olsa da zorunlu hazırlık sınıfındaki Arapça eğitiminden sonra dört yıllık lisans eğitiminin hemen her döneminde Arapçaya dayalı dersler de zorunlu olarak alınmaktadır. Bütün bunlar İlahiyat mezunu olacak öğrencilerden beklenen mesleki yeterlilikler çerçevesinde ele alınmaktadır.

Diğer taraftan kuruluşundan bugüne kadar İlahiyat eğitimi içerisinde yer verilen Arapça eğitiminde yaşanan zorluklar ise sürekli tartışılmıştır. Zira bu kurumlarda Arapça eğitimi için harcanan zaman ve çabaya karşılık elde edilen sonuçların yeterli olmadığı noktasında tartışmalar bütün platformlarda yoğunluk kazanmaktadır. Zamanla bu tür tartışmalar, konuya ilgi duyan akademisyenleri etkili yabancı dil öğretimini engelleyen faktörlerin ne olduğu konusunda araştırmalar yapmaya yöneltmektedir. Özellikle İlahiyat fakültelerinde Arapça hazırlık sınıflarının varlığı ve etkinliği büyük önem taşımaktadır. Zira Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından belirlenen “Zorunlu Arapça Hazırlık Sınıf Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönergesinde” İlahiyat Fakültelerinde temel İslami ilimlerin etkin bir biçimde öğretilmesinin altı çizilmekte ve hazırlık eğitimi sonucunda “öğrencilerin temel kaynaklara başvurabilen, okuduğunu, dinlediğini anlayabilen, konuşabilen, düşüncelerini yazabilen, ihtiyaç duyduğu Arapça bilgiyi başkalarına ihtiyaç hissetmeden kendi kendine öğrenebilen, akademik başarı sağlayabilen öğrenciler yetiştirmede Arapça anahtar rol oynamaktadır” denilmektedir.

Elinizdeki bu kitap yükseköğretim kurumlarımızda verilmekte olan Arapça eğitimini çeşitli yönlerden incelemeyi amaç edinmektedir. Zira Türk kültürü ve İslami ilimler açısından böylesine önemli bir dilin öğretiminin uzmanlar tarafından bilimsel bir bakışla incelenmesi bu alana değerli katkılar sağlayacağı kanaatindeyiz.

Kitabın Kapsamı

Türkiye’de İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerindeki zorunlu yabancı dil öğretiminin niteliği üzerine eğitim sosyolojisi perspektifinden bakmaya çalışan bu kitap, beş bölümden oluşmaktadır.

İlk bölümde Türkiye’deki İlahiyat Fakültelerinin kısaca tarihsel serüveni üzerinde durularak bu fakültelerin müfredatında yer alan “Zorunlu Arapça Hazırlık” programı üzerine genel bir değerlendirme yapılmaktadır. *İkinci bölümde* Mütercim Tercümanlık Bölümleri ile İlahiyat Fakültelerindeki Arapça öğretimi karşılaştırmalı olarak incelenmektedir.

Kitabın *üçüncü bölümünde* ülkemizdeki yüksek din öğretiminde yürütülen Arapça dil eğitiminde öğrenmeyi etkileyen faktörler irdelenmektedir. Çalışmanın *dördüncü bölümünde*, İlahiyat Fakültesinde yürütülen zorunlu yabancı dil hazırlık programının genel bir değerlendirmesi (Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi örneğinde) yapılarak, bu programa kayıtlı

4 / Yakup oştu ve Macid Yılmaz

öğrencilerin Arapça dersine yönelik düşünce ve tutumları boylamsal araştırma tekniğıyle ele alınıp incelenmektedir.

Son bölüm olan *beşinci bölümde* ise 2005-2010 yılları arasında Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde uygulanan Zorunlu İngilizce Hazırlık Programının açılış serüveni üzerinde durularak, bu programın ilk öğrencilerinin İngilizce hazırlık programı hakkındaki düşünce ve tutumları boylamsal araştırma tekniğıyle değerlendirilmektedir.

İlahiyat fakültelerinde yürütölen yabancı dil programlarını farklı bir bakışla ele alan bu çalışmaya katkı sağlayan bölüm yazarlarına teşekkür ederiz. Ayrıca çalışmanın tashihini yapan lisansüstü öğrencilerimize de teşekkür ederiz.

Yakup ÇOŞTU ve Macid YILMAZ

orum-2020

BÖLÜM 4

İLAHİYAT FAKÜLTESİ ARAPÇA HAZIRLIK PROGRAMI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Yakup ÇOŞTU* ve Macid YILMAZ**

Giriş

Türkiye’de, İlahiyat Fakülteleri yüksek din eğitimi ve öğretimi yapan bir kurum olarak işlev görmektedir. Bu kurum ülkemizde, örgün ve yaygın din hizmetlerinin etkili bir biçimde yapılabilmesinde, dini değerlerin, bireylerin ruh sağlığının, manevi toplumsal kalkınmanın, milli birlik ve bütünlüğün sağlanmasında ve korunup geliştirilmesinde önemli görev üstlenmektedir (Ayhan, 1999). Bu amaçla İlahiyat Fakültesi mezunları, öncelikle, Milli Eğitim Bakanlığında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni ve Diyanet İşleri Başkanlığında din görevlisi olarak istihdam edilmekte ve yasalar çerçevesinde vatandaşlara nitelikli din hizmeti sunmaktadırlar.

Bir yıl hazırlık, dört yıl lisans eğitimi alan ilahiyat öğrencilerinin, söz konusu bu programa yönelik düşünce, tutum ve beklentilerinin tespiti, bir taraftan genel anlamda çağın gereklerine ve ülkenin şartlarına uygun bir yüksek din eğitimi politikasının belirlenmesinde, diğer taraftan da özel anlamda ilgili programın amaç ve hedeflerine ulaşılması ile öğrenci memnuniyeti bakımından önemli açılımlar sağlayabilecektir.

Bu çalışmada öncelikle, Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Zorunlu Arapça Hazırlık Programı hakkında bilgiler verilecektir. Sonra, 2018-2019 eğitim öğretim yılı hazırlık programına kayıtlı öğrencilerin Arapça dersine yönelik düşünce ve tutumları, boylamsal araştırma tekniğiyle uygulanan anketler ve yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular çerçevesinde değerlendirilmeye çalışılacaktır. Böylece, İlahiyat eğitiminin bir parçası

* Doç. Dr., Hitit Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Sosyolojisi Anabilim Dalı.

** Doç. Dr., Hitit Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı.

olarak Arapça ğretiminde profesyonelleşme ve kurumsallaşmaya yönelik izler belirlenmeye çalışılacaktır.

Zorunlu Arapça Hazırlık Programı; Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi rneği

Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 1994 yılında Gazi niversitesine bağlı olarak açılmış, 2006 yılında orum’da Hitit niversitesi’nin kurulmasıyla bu niversiteye bağlanmışır. Ülkemizde İlahiyat fakülteleri müfredatı ve program içeriklerine yönelik gerçekleştirilen değişiklikler Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi için de geçerli olmuştur. Buna göre, 1994 ile 1998 yılları arasında fakülte programında bir yıl zorunlu Arapça hazırlık programı uygulanmış, 1998 ile 2010 yılları arasında bu program kaldırılmış, 2010 yılından itibaren ise zorunlu Arapça hazırlık sınıfı tekrar fakülte programına alınmışır. Bu programın amacı şu şekilde ifade edilmektedir: “Arapça ğretiminin amacı, öğrenciye Arapçanın temel kurallarını öğretmeyi, Arapça kelime haznelerini geliştirmeyi, Arap dilinde okuduğunu ve duyduğunu anlayabilmeyi ve kendisini sözlü ve yazılı olarak ifade edebilmeyi sağlamaktır” (Zorunlu Arapça Hazırlık Sınıfı Eğitim-ğretim ve Sınav Yönergesi, 2010: Madde 6).

2015-2016 Eğitim-ğretim yılından itibaren İlahiyat Programı’nın öğrenim dilinin en az %30 Arapça olması ve zorunlu hazırlık sınıfı uygulamasının devamı hususu, 15/04/2015 tarihli Yükseköğretim Yürütme Kurulu toplantısında uygun görülmüştür. Böylece, mevcut öğrencilerin statüsü korunmak kaydıyla, dört yıllık lisans programındaki dersler % 30 Arapça verilebilecek şekilde güncellenmiştir. Ayrıca “Zorunlu Arapça Hazırlık Sınıfı Eğitim-ğretim ve Sınav Yönergesi” de 2015-2016 Eğitim-ğretim yılı ve sonrası kayıt yaptıran öğrencileri kapsayacak şekilde revize edilmiştir (Fakülte ğrenci İşleri, 2019).

İlahiyat lisans programında yrtlen Arapça Hazırlık programı, dördü Arap asıllı olmak üzere toplam on iki ğretim elemanı tarafından yürütülmektedir. Hazırlık programında gz ve bahar dönemlerinde haftalık 26 saat Arapça dil ğretimi yapılmaktadır. Bu derslerin dağılımı yukarıda tablo 1’de gösterilmiştir.

Programda yer alan Arapça ders içerikleri şoyledir:

Kelime Bilgisi-Sarf: Arapça dil bilgisi kurallarını içeren bir derstir. Arapçada kelime türetme, çekim kuralları gibi konuları ihtiva etmektedir.

Cümle Bilgisi-Nahiv: Bu derste, Sarf dersi gibi Arapça dil bilgisi kurallarını içermektedir. Sarf dersinden farkı, Arapça söz dizimi (sentaks), cümle tahlili veya analizi (irap) gibi konuları içermesidir.

Yazılı Anlatım-İnşa: Bu derste, ağırlıklı olarak Türkçeden Arapçaya sözlü ve yazılı çeviri, cümle kurma ve anlatım yöntem ve teknikleri işlenmektedir.

Okuma Anlama-Kıraat: Bu derste ise, Arapça metin okumaları, Arapçadan Türkçeye metin çevirileri yapılmakta, tercüme teknikleri ve gramer uygulaması öğretilmektedir.

Sözlü Anlatım-Muhadese: Bu ders, Arapça pratik konuşma dersidir. Bu dersi, tam zamanlı ve sözleşmeli olarak görev yapan Arap asıllı öğretim elemanları vermektedir.

Yazı ve İmla: Güz döneminde Arapça yazı ve imla kuralları öğretilmektedir. Bahar döneminde Yazı ve İmla dersi yerine istima' dersi yapılmaktadır. Bu derste, öğrencilerin dil sevelerine uygun görsel ve işitsel Arapça film, çizgi film, belgesel, vb. yayınlar izletilmekte ve dinletilmektedir.

Tablo 1: Arapça Hazırlık Programında Yer Alan Dersler ve Saatleri

Ders Adı	Haftalık Ders Saati
Cümle Bilgisi-Nahiv	6
Okuma Anlama-Kıraat	6
Kelime Bilgisi-Sarf	4
Yazılı Anlatım-İnşa	4
Sözlü Anlatım-Muhadese	4
Yazı ve İmla	2
Toplam	26

(Kaynak: Fakülte Öğrenci İşleri, 2019)

Yabancı dil öğretiminde genel olarak dört temel becerinin kazandırılması hedeflenmektedir. Bunlar, okuma (reading), dinleme (listening), konuşma (speaking) ve yazma (writing) becerileridir. Öğrencilere, Sarf ve Nahiv derslerinde Arapça dil bilgisi kuralları öğretilmekte, Kıraat dersinde okuma, İnşa dersinde yazma, Muhadese dersinde konuşma ve İstima' dersinde ise dinleme becerileri kazandırılmaya çalışılmaktadır. Anılan derslerin haftalık saatleri dikkate alındığında, ağırlıklı olarak gramer öğretimine yoğunlaşıldığı, yazma ve dinleme unsularının kısmen yetersiz kaldığı görülmektedir.

Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Zorunlu Arapça Hazırlık Sınıfı Eğitim-ğretim ve Sınav Yönergesi madde 4/2'de; "Her biri on altı haftadan az olmamak Őartıyla iki yarıyıldan ibaret olan Zorunlu Arapça Hazırlık Sınıfı'nda görülen haftalık ders saati 24 saatten ve bir yarıyıldık görülen ders saati 384 saatten az olamaz" ifadesi yer almaktadır. Buna göre uygulamada, her iki dönemde 16 hafta olmak üzere, haftada 26 saatten iki dönem 832 saat Arapça dil ğretimi yapılmaktadır.

Fakültedeki Arapça hocalarıyla yapılan görüşmelerde, derslerde kullanılan materyaller, yöntem ve tekniklerle ilgili olarak Őunları ifade etmişlerdir:

"Bir yıl boyunca altı farklı derste verilmeye çalışılan Arapça ğretiminde, her bir ders için farklı materyaller kullanılmaktadır".

"Dil bilgisi kitaplarından, görsel ve işitsel araçlara kadar çok farklı Arapça dili eğitim materyali kullanılmaktadır".

"Derslerin işleyiş biçiminde, ğrenci merkezli aktif bir eğitim yöntemi takip edilmektedir. Bundaki amaç, öğrenciyi dil öğretimine motive etmek ve dil becerilerinin kalıcılığını sağlamaktır".

Öte yandan, fakültenin dil öğrenimine yönelik alt yapı sistemleri araştırıldığında, bunun yetersiz olduğu görülmektedir. Fakülte bünyesinde bir tane bilgisayar laboratuvarı bulunmaktadır. Fakat bu laboratuvar dil ğretiminde kullanılmamaktadır. Bunun yanı sıra, dersliklerde bilgisayar, projeksiyon makineleri ve az sayıda akıllı tahta mevcuttur. Fakültede imkanlar çerçevesinde Arapça dil ğretimi yapılmaya çalışıldığı gözlemlenmektedir.

Hazırlık sınıfında okuyan öğrencilerin dil becerilerinin test edilmesinde ve bir st sınıfa geçmelerinin tespitinde bir takım lme teknikleri uygulanmaktadır. Bir yıl boyunca öğrencilere dört (4) ara sınav/vize uygulanmaktadır. Bu lme tekniklerinin puanlamasında ise Şu yöntem takip edilmektedir: Her bir sınav yüz tam puan üzerinden değerlendirilmek kaydıyla, yıl boyunca yapılan dört vize sınavından alınan puanların toplamının yüzde % 40'ı öğrencinin vize puanı olarak belirlenmektedir.

Yılsonu sınavı yazılı ve sözlü olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Yılsonu sınavının ilk aşamasını Sarf, Nahiy, İnaşa ve Kıraat ve İstima' derslerini içeren bir test sınavı uygulanmaktadır. Yılsonu sınavın ikinci aşamasını ise Muhadese/konuşma sınavı oluşturmaktadır. Bu sınav Arap hocalar tarafından yapılmaktadır. Yazılı test sınav sonucunun % 70'i, sözlü sınav sonucu % 30'u alınarak yılsonu notu hesaplanmaktadır. Öğrencinin

genel başarı notuna yıl içi not ortalamasının katkısı % 40, yılsonu veya bütünlendirme sınav notunun katkısı % 60'dır. Öğrencinin Zorunlu Arapça Hazırlık Sınıfı'nı başarmış sayılabilmesi için, yılsonu veya bütünlendirme sınavında 100 (yüz) üzerinden en az 50 (elli) alması ve genel başarı notunun da en az 60 (altmış) olması gerekmektedir. Bu puanı alamayan öğrenciler, hazırlık sınıfında başarısız kabul edilmekte, izleyen eğitim-öğretim yılı başındaki yeterlilik sınavında da başarılı olamayan öğrenciler, bir yıl daha Zorunlu Arapça Hazırlık Sınıfı'na devam etmektedirler. Zorunlu Arapça Hazırlık Sınıfı'nı iki yıl içinde başarıyla tamamlayamayan öğrencilerin işiği kesilmektedir (Zorunlu Arapça Hazırlık Sınıfı Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönergesi, 2015: Madde 12/2; 14/2 ve 3.).

Hazırlık programını başarıyla tamamlayan öğrenciler ilahiyat lisans eğitimlerine başlamaktadırlar. Hazırlıkta alınan Arapça dil öğretiminin dört yıllık lisans müfredatında da kısmen desteklendiği görülmektedir. Bu çerçevede birinci, ikinci ve üçüncü sınıfların her iki döneminde de "Arap Dili ve Edebiyatı" ismiyle iki saatlik zorunlu bir ders bulunmaktadır. Üçüncü ve dördüncü sınıflarda her iki dönemde seçmeli Arapça dersleri de yer almaktadır. Bunun dışında Fakülte, lisans müfredatını % 30 Arapça'ya göre düzenlemiştir. Fakat % 30 Arapça verilen dersler Temel İslam Bilimleri bölüm derslerinden oluşmaktadır. Felsefe ve Din Bilimleri ile İslam Tarihi ve Sanatları bölüm derslerinden % 30 Arapça olarak verilen herhangi bir ders bulunmamaktadır.

Bir yıl Arapça hazırlık programında öğrenilen dil becerisinin dört yıllık lisans müfredatında desteklenmesi önemlidir. Yabancı dil öğrenimi sürekliliğe dayalı bir süreci ihtiva etmektedir. Bu nedenle, dört yıllık lisans programındaki Arapça ağırlıklı bir müfredatın, yabancı dil öğretimindeki dört temel becerinin dikkate alınarak yürütülmesi önem arz etmektedir. Aksi taktirde yabancı dil ağırlıklı olarak planlanan bir lisans müfredaatında, sadece tek taraflı çeviri üzerinden yürütülecek derslerin, dil eğitimi ve öğretimi açısından sorunlar barındıracağı ifade edilmelidir.

Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Arapça Dersine Yönelik Tutumları; Boylamsal Bir Araştırma

Yöntem

Bu çalışmada, Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılı Arapça hazırlık sınıfına kayıtlı öğrencilerin Arapça dersine yönelik tutumlarını deskriptif olarak incelenmeye çalışılmıştır. Anılan

incelemede, nicel araştırma tekniğine dayalı olarak örnekleme alınan ğrencilerin Arapça dersine yönelik tutum düzeyleri araştırılmıştır.

Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanlığı verilerine göre, 2018-2019 eğitim ğretim yılı Arapça Hazırlık Programında kayıtlı birinci öğretimde 119'u kız, 66'sı erkek toplam 185 ğrenci, ikinci öğretimde ise, 91'i kız, 74' erkek toplam 165 ğrenci bulunmaktadır Fakülte ğrenci İşleri, 2019). Araştırmanın evrenini, birinci ve ikinci ğretim hazırlık sınıflarında kayıtlı toplam 350 ğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmanın rneklem gurubunu ise, uygulama yapıldığı tarihlerde sınıflarda bulunan ve ankete katılmayı kabul eden öğrencilerden oluşmaktadır. Buna göre, saha çalışmasının birinci uygulaması 18 Ekim 2018'de yapılmış ve 218 ğrenci ankete katılmıştır. İkinci uygulama ise 16 Mayıs 2019'da gerçekleştirilmiş ve 163 ğrenci ankete katılmıştır. Her iki saha araştırmasında çalışmaya katılan öğrencilerden geri dönen formlar teker teker incelenerek tutarlı doldurulup doldurulmadığı, eksik olup olmadığı kontrol edilmiş ve birinci uygulamada 206, ikinci uygulamada ise 153 anket/ölçek formu değerlendirmeye alınmıştır.

Veri toplama aracı olarak, bağımsız değerkenlerin oluşturduğu 'Kişisel Bilgi Anketi' ile bağımlı değerken olarak Ege (2011) tarafından geliştirilen 'Almanca Dersine Yönelik Tutum leği' (Alfa=0,90) kullanılmıştır. Ege'nin geliştirdiği ölçekte yer alan maddelerdeki 'Almanca' ifadeleri 'Arapça' olarak değeritirilmif ve ölçek tek boyutlu 'Arapça Dersine Yönelik Tutum leği' olarak isimlendirilmiştir.

'Arapça Dersine Yönelik Tutum leği'ni örnekleme uygulandıktan sonra elde edilen veriler üzerine geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Geçerlik alışması sonucunda ölçekle açıklanabilen varyans, birinci uygulamada % 35,84, ikinci uygulamada % 38,30 olarak tespit edilmiştir. KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) değerı, birinci uygulamada '0,92', ikinci uygulamada '0,91'dir. Ölçeğin genel güvenirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) ise, birinci ve ikinci uygulamada da $a = 0,95$ 'dir. Bu verilere göre, leğinin yüksek geçerliliğe ve güvenirliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Birinci uygulama sonuçlarına göre ölçekten alınan en yüksek puan 203, en düşük puan 65, ölçek toplam puan ortalaması ise $X = 157$ 'dir. İkinci uygulama sonuçlarına göre ise, ölçekten alınan en yüksek puan 207, en düşük puan 61, ölçek toplam puan ortalaması ise $X = 144$ 'dr.

Araştırma verilerinin değerlendirilmesi, SPSS 15.0 (Statistical Package for Social Science) istatistik paket programı ile yapılmıştır. Verilerin normal dağılım göstermesi nedeniyle parametrik testlerden t-testi (Independent-Samples T Tests), Varyans Analizi (Analysis of Variance, ONE-WAY-ANOVA), Post Hoc Multiple Comparisons (Tukey HSD) testi kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu kısımda, saha araştırmasından ele edilen veriler, araştırmanın amacı çerçevesinde istatistiksel işleme tabi tutulmuş ve elde edilen bulgular yorumlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 2. Cinsiyete Göre Arapça Dersine Yönelik Tutum Düzeyleri

Uygulamalar	Cinsiyet	N	X	S	sd	t	p
1.Uygulama	Kadın	140	153,40	26,460	204	,592	0,55
	Erkek	66	150,92	31,128			
2.Uygulama	Kadın	113	140,69	30,572	151	- 1,066	0,28
	Erkek	40	146,75	31,799			

Cinsiyete göre, örnekleme alınan öğrencilerin Arapça dersine yönelik tutum puan ortalamalarının incelendiği Tablo 2’de, her iki uygulamada da istatistiksel olarak bir farklılaşma tespit edilememiştir (1. Uygulama $p=0,55$, $p>0.05$ ve 2. Uygulama $p=0,28$, $p>0.05$). Arapça dersine yönelik tutum puan düzeyleri bakımından, birinci uygulamada kız öğrencilerin ($X=153,40$), erkek öğrencilere ($X=150,92$) oranla puan ortalaması kısmen yüksek olmakla birlikte kız ve erkek öğrencilerin tutum puanlarının, ölçek toplam puan ortalamasının altında olduğu görülmüştür. İkinci uygulamada ise, erkek öğrencilerin ($X=146,75$) kız öğrencilere ($X=140,69$) oranla puan ortalaması kısmen yüksektir ve sadece kız öğrencilerin tutum puan ortalaması ölçek toplam puan ortalamasının altındadır.

Bu sonuçlara göre, örnekleme alınan öğrencilerin cinsiyetlerine göre Arapça dersine yönelik tutum düzeylerinin yaklaşık aynı düzeyde olduğu söylenebilir. Ölçek toplam puan ortalaması açısından değerlendirildiğinde ise, birinci uygulamada öğrencilerin Arapça dersine yönelik ilgi düzeylerinin kısmen düşük olduğu, ikinci uygulamada ise kız öğrencilerin tutum puanlarının erkek öğrencilere oranla düşük olduğu görülmektedir. Buradan

hareketle, cinsiyet faktörünün öğrencilerin Arapça dersine yönelik tutum geliştirmelerinde etkili olduğu söylenemez.

Özcan ve Yapıcı'nın Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencileri üzerinde yaptığı bir çalışmaya göre, kız öğrencilerin Arapça dersine yönelik genel tutum puan düzeylerinin erkek öğrencilere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Özcan-Yapıcı, 2016, 129). Benzer bir başka çalışmada Uçar, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin Arapça dersine yönelik tutum düzeyleri açısından cinsiyete göre anlamlı bir farklılığın olmadığını tespit etmiştir (Uçar, 2015, 392). Kömürcü'nün Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hazırlık sınıfı öğrencilerinin Arapça dersine yönelik tutumlarını araştırdığı çalışmada ise, cinsiyete göre Arapça dersine yönelik bilişsel ve duyuşsal alt boyutlarda anlamlı bir farklılık tespit edilemezken, davranışsal alt boyutta anlamlı farklılık belirlenmiştir. Buna göre, kız öğrencilerin tutum puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır (Kömürcü, 2015 ,130).

Tablo 3. Öğretim Durumlarına Göre Arapça Dersine Yönelik Tutum Düzeyleri

Uygulamalar	Öğretim Durumu	N	X	S	sd	t	p
1.Uygulama	Birinci Öğretim	109	154,56	27,106	204	1,062	0,29
	İkinci Öğretim	97	150,41	28,929			
2.Uygulama	Birinci Öğretim	88	143,33	32,496	151	,490	0,62
	İkinci Öğretim	65	140,85	28,804			

Yukarıdaki tablo 3'te yer alan istatistiksel sonuçlara bakıldığında, örnekleme alınan öğrencilerin kayıtlı oldukları öğretim türüne göre, her iki uygulamada da (birinci uygulama $p=0,29$, $p>0.05$ ve ikinci uygulama $p=0,62$, $p>0.05$) Arapça dersine yönelik tutum düzeylerinde bir farklılaşma tespit edilememiştir. Buna göre, her iki öğretim türünde okuyan öğrencilerin, Arapça dersine yönelik benzer tutum düzeyine sahip oldukları söylenebilir. Öğretim türlerine göre, iki uygulamada da öğrencilerin tutum puan ortalama düzeyleri bakımından ölçek toplam puan ortalamasından düşük olduğu gözlemlenmektedir. Özcan-Yapıcı, Uçar ve Kömürcü de çalışmalarında, öğrencilerin arapça dersine karşı tutumlarında öğretim türü

açısından anlamlı bir farklılığın olmadığını raporlamışlardır (Uçar, 2015, 392; Kömürçü, 2015: 131; Özcan-Yapıcı, 2016, 128).

Tablo 4. Mezun Olunan Lise Türüne Göre Arapça Dersine Yönelik Tutum Düzeyleri

Uygulamalar	Mezun Olunan Lise	N	X	S	sd	t	p
1.Uygulama	İHL	136	156,23	26,187	204	2,625	0,00
	Diğer Lise	70	145,57	30,156			
2.Uygulama	İHL	100	146,30	28,731	151	2,242	0,02
	Diğer Lise	53	134,68	33,627			

Öğrencilerin mezun oldukları lise türlerine göre, Arapça dersine yönelik tutum düzeylerine bakıldığında, İmam-Hatip Lisesi mezunu öğrenciler ile diğer lise türleri (Anadolu Liseleri, Düz Liseler, Meslek -Sağlık, Ticaret, Teknik- Liseleri, Özel Liseler, vb.) mezunu olanlar arasında birinci ($p=0,00$, $p<0.01$) ve ikinci ($p=0,02$, $p<0.05$) uygulamada yüksek düzeyde anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. İHL mezunu öğrencilerin ise lise eğitimleri boyunca Arapça dersi almaları, diğer lise türü mezunu öğrencilere oranla Arapça dersine yönelik olumlu tutum geliştirmelerini kolaylaştırmaktadır.

Dündar'ın Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hazırlık sınıfı öğrencilerine uyguladığı bir ankette ise öğrencilerin Arapça dersine karşı tutumlarında, mezun oldukları okul türü açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Dündar, 2020, 96). Kömürçü çalışmasında, lise türlerine göre Arapça dersine yönelik bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutta anlamlı bir fark olmadığını raporlamıştır (Kömürçü, 2015: 133). Uçar ise araştırmasında, İHL mezunu öğrencilerin Arapça dersine yönelik özyeterlik, ilgi ve motivasyon bakımından diğer lise türü mezunlarından daha yüksek düzeyde olumlu bir tutuma sahip olduklarını tespit etmiştir (Uçar, 2015: 392). Yine benzer bir bulgu olarak, Özcan ve Yapıcı mezun olunan lise türüne göre Arapça dersine yönelik bilişsel alt boyut hariç, duyuşsal, davranışsal alt boyutlar ile genel tutum düzeyi açısından anlamlı farklılaşma tespit etmişlerdir (Özcan ve Yapıcı, 2016: 131).

Aşağıda Tablo 5'te Hazırlık sınıfı süresince fakülte dışında özel bir Arapça dersi alıp almama durumuna göre örnekleme alınan öğrencilerin Arapça dersine yönelik tutumlarına ilişkin t testi sonuçları yer almaktadır. Birinci uygulama eğitim-öğretim dönemi başında yapılması nedeniyle özel Arapça dersi alıp almama arasında ($p=0,53$, $p>0,05$) bir farklılaşma tespit edilememiştir. İkinci uygulama ise eğitim-öğretim yılı sonuna yapılmış ve

hazırlık sınıfı süresince fakülte dışında özel Arapça eğitimi alan öğrencilerin, almanlara oranla Arapça dersine yönelik tutum puan düzeyleri arasında farklılaşma tespit edilmiştir.

Tablo 5. Özel Arapça Eğitimi Alma Durumuna Göre Arapça Dersine Yönelik Tutum Düzeyleri

Uygulamalar	Özel Arapça Eğitimi Alma	N	X	S	sd	t	p
1.Uygulama	Evet	8	158,63	31,222	204	,619	0,53
	Hayır	198	152,36	27,909			
2.Uygulama	Evet	4	171,00	28,612	151	1,900	0,05
	Hayır	149	141,50	30,685			

Dündar'ın çalışmasında da, Arapça özel ders alıp almamanın, istatistiksel olarak araştırmaya katılanlar arasında herhangi bir farklılaşmaya neden olmadığını saptamıştır (Dündar, 2020: 96).

Tablo 6. Sınıfa Göre Arapça Dersine Yönelik Tutum Düzeyleri

Boylamsal Uygulamalar	Sınıf	N	X	S	sd	F	P	Grup ar.fark.
1.Uygulama	H/A	46	152,67	33,458	3/202	1,074	0,36	--
	H/B	59	156,37	24,524				--
	H/C	43	154,35	25,330				--
	H/D	58	147,43	28,362				--
2.Uygulama	H/A	37	148,92	27,817	3/149	4,230	0,00	a
	H/B	38	149,97	28,682				a
	H/C	38	142,53	31,502				ab
	H/D	40	128,57	31,537				b

Tablo 6'da Öğrencilerin Zorunlu Arapça Dersi programında kayıtlı oldukları sınıflara göre Arapça Dersine yönelik tutum düzeylerine ilişkin istatistiksel veriler yer almaktadır. Buna göre, birinci uygulamada istatistiksel bir farklılaşma ($p=0,36$, $p>0,05$) tespit edilememiştir. Yılsonuna gerçekleştirilen ikinci uygulamada ise, anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğu ilişkin yapılan TUKEY HSD testine göre ise, Hazırlık A ve B sınıfında olanların, D sınıfında olanlara oranla tutum puan ortalamalarının yüksek olduğu görülmüştür. A ve B sınıflarının ortalamalarındaki artışın Arapça eğitimi esnasındaki motivasyon çalışmalarının başarısı ile açıklamak mümkündür. Zira Arapça eğitiminin doğru bir kadro, müfredat ve yöntemlerle

yürütülmesi öğrencilerdeki motivasyonu artıran bir etki doğurmaktadır. Dündar'ın yaptığı nicel bir çalışmada aynı kanaatleri paylaşılmaktadır (Dündar, 2020).

Tablo 7. Fakülteyi Tercih Etmede Pişman Olup/Olmama Durumuna Göre Arapça Dersine Yönelik Tutum Düzeyleri

Uygulama	Pişman olup/olmama	N	X	S	sd	t	p
2.Uygulama	Evet, Pişmanın	55	117,36	26,612	151	9,356	0,00
	Hayır, Pişman değilim	98	156,26	23,522			

Çalışmamızın saha araştırmasının ikinci uygulamasında, öğrencilerin “Zorunlu Arapça Hazırlık Programı olduğu için Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesini tercih ettiğine pişman olup olamama” durumuna ilişkin bir soru sorulmuştur. Tablo 7’de Zorunlu Arapça Hazırlık programı nedeniyle fakülteyi tercih ettiğine pişman olup olma durumuna göre tutum puan ortalamalarında yüksek düzeyde anlamlı bir farklılaşma ($p=0,00$, $p<0,01$) tespit edildiği görülmektedir. Buna göre, pişman olmayanların Arapça dersine yönelik tutum puan ortalamalarının, pişman olanlara oranla yüksek çıkmıştır.

Açık Uçlu Soruya Verilen Cevapların Değerlendirilmesi

Ankette öğrencilere aldıkları Arapça eğitimi ile ilgili olarak psiko sosyal faktörler arasında sayılan öğreticiler, ortam ve müfredat konusunda görüşlerinin neler olduğu sorusuna açık uçlu cevaplar istenmiş, aldıkları eğitim hakkında ilave olarak ne düşündükleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu cevaplar değerlendirildiğinde öne çıkan görüş ve öneriler aşağıdaki hususlarda yoğunlaşmıştır:

a. Oryantasyon Eğitiminin Gerekliği: Öğrencilerin bir kısmı daha üniversite ve fakülteyi yeterince tanımadan birden yoğun bir hazırlık eğitimi içinde bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu durumu bir öğrenci “sudan çıkmış balığa” benzetmekte yeni duruma alışmakta zorlandıklarını ifade etmektedirler.

b. Geçme Notu: Ankete katılan öğrencilerin büyük bir kısmı söz birliği etmişçesine hazırlık sınıfı geçme barajının 60’tan 50’ye düşürülmesini talep etmektedir. Bazıları sınıfta kalma kaygısıyla kendilerini derslere vermekte

zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca sınav öncesi bilgilendirmelerin daha fazla yapılması öğrenciler tarafından talep edilmektedir.

c. *Blok Dersler:* Dil öğretiminde ders sürelerinin 90 dk.lık blok dersler şeklinde yapılmasının öğrenmeyi güçleştirdiği söylenmektedir. Dolayısıyla ders sürelerinin 50 + 50 dk. şeklinde yapılması derslerin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

d. *Müfredattaki Yoğun Dilbilđisi:* Gramer ağırlıklı bir Arapça öğretimının yapılırken, konuşma ve anlama boyutlarının yetersizliği öğrenciler tarafından eleştirilen bir husustur. Zira yazılan yorumlarda aşırı gramer kurallarının dersleri sıkıcı hale getirdiği vurgulanmakta, öneri olarak ise konuşma ve anlamaya dayalı ders içeriklerinin artırılmasının faydalı olacağı görüşünü savunmaktadırlar.

e. *Öğreticilerin Tutumu:* Öğrenciler derslerine giren hocaların olumlu tutumlarının kendilerini motive ettiğini, bu nedenle yakın ilgi beklediklerini, zorlandıkları noktalarda hocalarının yanlarında olmasını istemektedirler. Bazı hocaların fedakarca tutum ve gayretleri öğrencilerin “zor” diye tanımladıkları Arapça dersine karşı motivasyonlarını güçlendirmektedir. Ayrıca derslere giren hocaların müfredatı bitirme konusundaki farklı tutumları öğrenciyi olumsuz etkilemektedir. Bu durumu bir öğrenci *“Bizim hocamız ders kitabındaki son üniteleri yetiştirmedeği için okuyamadan dönem biterken, diğer şubedeki arkadaşlarımızın dersine giren hocaların kitabı zamanında bitirebiliyorlar. Dolayısıyla diğer şubelerin konuları bizden daha iyi öğrenmeleri sınavda eşsizliğe neden oluyor”* sözleriyle açıklamaktadır.

Ayrıca öğrenciler zaman zaman bazı hocaların ders sırasında gündeme dair bazı tartışmalı konu ve hususlara yer vermelerine tepki göstermektedirler.

f. *Öğretimin Zenginleştirilmesi:* Arapça öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerin zenginleştirilmesi ise öğrenciler tarafından vurgulanan konudur. Bu hususu öğrenciler Arapça öğretiminde klasik yaklaşımların öğrenmeye yeterince hizmet etmediğini söyleyerek vurgulamaktadır. Bu nedenle ders hocalarının içeriğe uygun faklı yöntem ve materyal tercihleri dersleri daha cazip ve anlaşılır kılacağı düşünölmektedir.

g. *Yabancı Hocaların Formasyon Yeterlikleri:* Hazırlık Arapça eğitiminde hemen her İlahiyat Faköitesi Arap asıllı hocalara yer vermektedir. Ankete katılan öğrencilerin bazıları bu hocaların öğretim konusunda çeşitli sıkıntılar yaşadığını ve öğrenci ile iletişimde başarılı olamadığını ifade etmektedirler. Fakat cevaplarda vurgulanan bu durumun bütün Arap

hocalar için geçerli olmadığını, aksine (sayıları az olsa da) bazılarının oldukça istekli, başarılı dersler yürüttüğünü ve üstün gayretler sergilediği de belirtilmektedir.

b. Ders Dışı Sosyal Etkinlikler: Bazı öğrenciler hazırlıktaki salt Arapça eğitiminin ders dışı kültürel ve sanat faaliyetleri ile desteklenmesinin önemine dikkat çekmektedirler. Bu tür faaliyetlerin kuruma aidiyeti artıracağı söylenmektedir. Esasen fakülteler öğrenci kulüpleri ile bu tür faaliyetleri yürütmektedirler. Fakat bu kulüplerin faaliyet alanlarının genişletilmesi ve tanıtılması konusunda idareciler ve öğretim elemanlarının ortak çalışmalarla kültürel ve sanatsal faaliyetlerin sayısını ve etkisini artırmalıdır.

Öneriler

Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılı Arapça hazırlık sınıfına kayıtlı öğrencilerin Arapça dersine yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik gerçekleştirilen boylamsal araştırma bulgularından hareketle yabancı dil hazırlık programlarının iyileştirilmesine yönelik şu hususları ifade edebiliriz:

1. Hazırlık eğitiminin profesyonelleştirilmesine yönelik olarak, dil eğitimi veren özel ve resmi kuruluşlardan destek alınmalıdır. Böylece, hem müfredatın dil öğretimi merkezli olarak planlaması hem de öğreticilerin formasyon eksikliklerinin giderilmesi sağlanmalıdır.
2. Fakülteyi kazanan öğrencilere, her eğitim öğretim yılı başında, hem fakülteyi tanıtıcı hem de hazırlık eğitiminin önemi ve hedeflenen amaçlarla ilgili en az bir haftalık oryantasyon programı düzenlenmelidir.
3. Yabancı dil öğretimi yapılırken, okuma, yazma, dinleme ve konuşma gibi dil öğretiminin temel bileşenleri göz önünde bulundurulmalı ve yabancı dil hazırlık programları anılan hususları eşit derecede kapsayıcı bir şekilde düzenlenmelidir.
4. Hazırlıkta kazandırılan dil bilgisi, lisans eğitimi sırasında yeterince pekiştirilmelidir. Bu çerçevede, sekiz yarıyıllık lisans programı içerisine, her bir yarıyıldaki dil öğretiminin temel bileşenlerinin eşit bir şekilde dikkate alındığı yabancı dil ders sayıları artırılmalı veya yabancı dil ağırlıklı verilebilecek diğer lisans derslerine ağırlık verilmelidir.

5. Fakülte içerisinde, öğrenci sayısı gözetilerek yeterli bilgisayar destekli dil laboratuvarları oluşturulmalıdır. Teknolojik imkânların dil öğretimi hususunda kullanımını artırılmalıdır.
6. Hazırlıkta öğretilen dilin konuşulduğu ülkelerdeki üniversitelerle ikili anlaşmaların (Erasmus, Mevlana veya benzeri özel anlaşmalar) sayısı artırılmak suretiyle, öğrenci ve öğretim üyesi değişimi sağlanmalıdır.
7. Öğrencileri motive etme ve dil becerilerini geliştirme amaçlı olarak, imkânlar ölçüsünde, yılsonunda gerçekleştirilen genel sınavdan başarılı olanlar (örneğin ilk ona girenler) yaz tatilinde öğrenilen dilin konuşulduğu ülkelere (bir ay veya üç ay) gönderilebilir.
8. Ders dışı sosyal ve kültürel etkinliklerle yabancı dil öğrenimine yönelik destekleyici programlara (öğrenci kulüpleri vb. yoluyla) ağırlık verilmelidir.

Bu ve benzeri faaliyetlerle yabancı dil öğrenmenin bireysel, mesleki ve akademik kazanımının önemi kavrayan öğrencilerin memnuniyetsizliklerinin ve isteksizliklerinin önüne geçilebilir. Böylece, lisans eğitimi başında uygulanan zorunlu yabancı dil hazırlık programından beklenen hedeflere ulaşılabilir. Böylece, istekli ve azimli bir biçimde aktif bir eğitim anlayışıyla yetişecek üniversite gençliği, ülkemizin her alanda kalkınmasına hizmet edebilecektir.

Kaynakça

- Ayhan Halis. (1999). "İlahiyat Fakültesi", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, sayı: 6, ss. 255-268.
- Dündar, Ahmet İhsan. (2020). "İlahiyat Fakültesi Arapça Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Arapça Dersine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi (Kocaeli Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Örneği)". *Kocaeli İlahiyat Dergisi* 4 / 1, 85-100.
- Ege, İlhami. (2011). *İkinci Yabancı Dil (Almanca) Öğretiminde Avrupa Dil Portfolyosuna Dayalı Uygulamaların Etkililiğinin Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Konya: Selcuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kömürcü, Ahmet. (2015). "İlahiyat Fakültesi Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Arapça Dersine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi (D.Ü.İ.F. Örneği)", *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (3), 119-140.

- Özcan, Yusuf – Yapıcı, Asım. (2016). “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Arapça Dersine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi (Ç.Ü. İlahiyat Fakültesi Örneği)”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XVI (2), 113-142.
- Uçar, Recep. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Arapça Dersine Karşı Tutumları (İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)". *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 15 / 2 (October 2015): 371-394
- Zorunlu Arapça Hazırlık Sınıfı Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönergesi, 2010. <http://ilaf.hitit.edu.tr/> (Erişim tarih: 15.05.2013)
- Zorunlu Arapça Hazırlık Sınıfı Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönergesi, 2015. <http://ilaf.hitit.edu.tr/> (Erişim tarih: 05.06.2020)